

Na různých příkladech doloží, jaký vliv mělo náboženství na jednání lidí v různých dějinných epochách

Očekávaný výsledek učení objasňuje žákům, jakou roli mělo náboženství v jednání lidí v minulosti, jak jim umožňovalo reagovat na zásadní otázky lidského života. Náboženství v tomto pojetí neznamená pouze doktrínu nebo náboženské instituce, je příkladem symbolického uchopení světa, které přesahuje běžnou rozumovou zkušenost. Očekávaný výsledek učení rozvíjí citlivost k duchovním hodnotám a tím přispívá k prevenci náboženské nesnášenlivosti. Stěžejní je porozumění křesťanství, respektive také židovství a islámu jako zásadním hybatelům dějinného vývoje Evropy a Blízkého východu. Na příkladech z dějin žák ilustruje, jakým způsobem na sebe různá náboženství působila a jak probíhalo setkávání jejich vyznavačů s dalšími kulturami, ať už se jednalo o příklady spolupráce, nebo vážných konfliktů a vzájemného podmanění. Seznamuje se nejen s procesy christianizace, ale také sekularizace, které jsou zásadním zdrojem jak kulturní, tak politické tradice Evropy.

Postupné/dílčí kroky dosahování očekávaného výsledku učení:	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
získá orientaci ve třech monoteistických náboženstvích (židovství, křesťanství, islám) a ve významných událostech jejich vzniku a historického vývoje				
na vybraných příkladech doloží, jak náboženství pomáhalo lidem symbolicky vysvětlovat svět a odpovídat na základní životní otázky (např. Jaký je smysl života a co je po smrti? Jak reagovali husité na krizové jevy své doby?)				

<p>své porozumění náboženskému jednání a myšlení prohloubí na příkladu dalších kultur (např. antičtí Řekové, kultury předkolumbovské Ameriky)</p>				
<p>uvede příklady odrazu biblických i jiných textů náboženských myslitelů v kultuře, společenském uspořádání, ekonomickém a vědeckém vývoji v průběhu staletí (např. zákony, nepsané normy, rodina, vznik univerzit, souvislost protestanství a katolictví s kapitalismem)</p>				
<p>uvede konkrétní příklady setkávání různých náboženství, šíření víry a politické expanze ospravedlňované náboženstvím (např. christianizace Slovanů nebo obyvatel kolonií, možnosti a meze náboženské tolerance středověkého Al-Andalus, náboženské konflikty mezi křesťany v době reformace apod.)</p>				
<p>vysvětlí pojem sekularizace, popíše její různé stránky; propojí islamizaci a vznik politického islamismu s procesem sekularizace islámských zemí podle západního vzoru</p>				

Posoudí pozitivní a negativní vliv technologického vývoje a zejména industrializace na život různých společenských vrstev v minulosti

Věda a technologie patří k důležitým hybatelům společenského vývoje. Očekávaný výsledek učení umožní žákovi vytvořit si komplexní představu o postupném technologickém vývoji lidstva. Seznamuje ho s příklady, kdy lidé objevovali a využívali nové příležitosti a výzvy, zatímco jiní se prosazování inovací bránili, což vedlo zpravidla k polarizaci společnosti. Žák zkoumá zásadní objevy, vynálezy a vědecké teorie a popisuje na základě práce s různými zdroji jejich pozitivní a negativní důsledky. Definuje dopady inovací na složení společnosti a na jednotlivé společenské vrstvy (např. prohloubení společenských nerovností), stávající instituce i životní prostředí.

Postupné/dílčí kroky dosahování očekávaného výsledku učení:	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
zjistí informace o daném objevu, vynálezu či vědeckém přístupu a osobách, které iniciovaly, využívaly nebo odmítly nové příležitosti				
vytvoří si představu o tom, jak lidstvo žilo před objevem či používáním konkrétního vynálezu a jak po něm; oba způsoby života porovná s využitím vhodných zdrojů (texty, obrazy, statistické tabulky a grafy)				
posoudí, zda v dané době byl dopad vynálezu či objevu stejný na různé společenské vrstvy a regiony, nebo zda se lišil				
uvede příklady toho, jak zkoumané změny ovlivnily společenské nerovnosti a konflikty, jak různě na změny reagovali lidé i celé skupiny obyvatel				

<p>získá informace o tom, jak se v historii měnily názory na objevy a vynálezy a jejich vliv na životní prostředí; uvědomí si, že v dané době nemusely být známy veškeré informace o dopadech na životní prostředí či společnost, že hodnocení vývoje jako pokroku může být problematizováno poté, co objevy (např. uhlí, atomová energie, umělé hmoty, internet) lidstvu přinesou nezamýšlené negativní dopady</p>				

Vysvětlí proměny fungování hospodářství od pravěku po současnost

Ekonomika, směna a cirkulace (nejen) zboží a s nimi související socioekonomické nerovnosti či konflikty provázejí lidské společnosti celé dějiny. Zatímco ekonomie analyzuje současné fungování ekonomik a obchodu, dějepis nabízí důležitou perspektivu jejich proměn a dopadů na společnost v minulosti. Například projevy velké hospodářské krize 30. let 20. století vedly k hledání alternativ k liberálnímu kapitalismu, tedy nacistické či stalinistické ekonomice na straně jedné a sociálnímu státu na straně druhé. Žák se tedy nezabývá dějinami ekonomických modelů ani celým vývojem ekonomických systémů a teorií od pravěku po současnost. Poznává příklady toho, jak společnosti reagovaly na nové výzvy a jak bylo v minulosti možné od základu měnit instituce a způsoby života spojené s výrobou a hospodařením. Díky tomu dokáže lépe promýšlet a posoudit možné alternativy budoucího vývoje naší společnosti.

Postupné/dílčí kroky dosahování očekávaného výsledku učení:	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
popíše různé druhy hospodářství a směny (např. tržní, centrálně státem řízené, feudální, antické); rozumí pojmům jako ne-tržní směna, trh, (krypto)měna, banka, inflace, kapitalismus (liberální, regulovaný), státní socialismus				
odůvodní potřebu vzniku a používání platidel, na konkrétních příkladech vysvětlí zvyšování nároků na obchod, a tím i na konkrétní platidla (např. mušle, mince z drahých kovů, papírové bankovky kryté zlatem)				
popíše na vybraných příkladech socioekonomických konfliktů (např. stávkový i spolupráce mezi různými vrstvami obyvatel či státními útvary (např. evropská integrace) základní rysy a proměny fungování hospodářství a obchodu v minulosti; využije např. časovou osu, na které ukáže zlomové okamžiky ekonomického vývoje v různých oblastech světa				

vysvětlí příčiny a důsledky rozvoje a krizí hospodářství v konkrétní dějinné epoše (např. dopad válek, neúrody či nadvýroby)				
vysvětlí etické aspekty hospodaření a obchodu, např. bohatství a chudoba, vylučování některých skupin obyvatel z ekonomických systémů v minulosti (např. Židé, Romové), těžba přírodních zdrojů, konzumerismus				

Rozliší příčiny, důsledky a podobu konfliktů a spolupráce v minulosti

Porovná vybrané příklady konfliktů a spolupráce z různých časových období a popíše, jak se mění jejich příčiny, důsledky, podoba a role dobových aktérů. Konflikty a spolupráce jako neoddelitelné momenty lidské interakce byly a jsou základním hybatelem politického, sociálního i technologického vývoje. Jejich dlouhodobé dopady dodnes ovlivňují žákův život. Očekávaný výsledek učení se neomezuje pouze na dějiny válek. Umožní žákovi promýšlet v konkrétním kontextu příklady vyjednávání zájmů, hrozby, násilí, odvahy, pasivního postoje, solidarity, spolupráce a usmíření. Aktivní zkoumání fenoménu konfliktů, válek a revolucí umožní lépe se zasadit o splnění podmínek, které předchází destruktivním konfliktům, resp. jsou předpokladem jejich nenásilného či smírného řešení v demokratické společnosti.

Postupné/dílčí kroky dosahování očekávaného výsledku učení:	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
prozkoumá jednotlivé příklady konfliktů a spolupráce a rozliší, jakou měly povahu, kdo se jich účastnil a co bylo příčinou a důsledkem jednání různých sociálních skupin a aktérů				
na příkladech revolucí a válek sleduje, jaká je dynamika neřešených konfliktů, jaké jsou předpoklady jejich ukončení a co obnáší proces smíru				
rozliší role různých sociálních a genderových skupin v konfliktu, popíše jejich charakteristické chování (např. způsob vyjednávání osobních či skupinových zájmů, pasivita, účast na násilném nebo smírném řešení konfliktu apod.)				

<p>zvláštní pozornost věnuje povaze, příčinám a důsledkům pronásledování různých osob a způsobů chování v době konfliktu, včetně příkladů aktivní pomoci a solidarity s pronásledovanými a aktivními odpůrci bezpráví (příběhy Romů, Židů, jejich podporovatelů či zachránců v době nacistické genocidy apod.)</p>				
<p>s pomocí učitele vytvoří pomůcky (např. myšlenkové mapy, časové osy) pro utřídění nadčasových jevů – trvajících a měnících se příčin/důsledků, význam různých technologických objevů/invencí na proměnu zejm. válečných konfliktů v čase, vliv médií na vnímání konfliktů dříve a dnes apod.</p>				

Posoudí dopady kolonialismu, imperialismu a dekolonizace na různé skupiny lidí

Očekávaný výsledek učení se zaměřuje na jeden z klíčových fenoménů dějin – kolonialismus, tedy ovládání jiných území a jejich obyvatel. Jedná se o fenomén úzce spojený s imperialismem, tedy vytvářením a udržováním rozsáhlých říší. Každé vybrané téma je nahlíženo perspektivou rozmanitých zdrojů a různě závažných příčin a zejména důsledků. Vyžaduje analýzu příčin a důsledků vzniku, trvání a zániku kolonií a impérií od antiky po současnost, která je nezbytná pro posouzení dopadu kolonialismu, imperialismu a dekolonizace v různých oblastech života. Těžiště výstupu je věnováno přelomovému období evropské koloniální expanze 15.–19. století a jeho dopadům. Vede žáka k rozpoznání některých prvků kolonialismu (přesvědčení o kulturní nadřazenosti, přebírání kulturních vzorců, specifické zobrazování „druhých“ apod.) i v oblastech, které si s kolonialismem běžně nespojuje, v jeho každodenním životě a místě, kde žije.

Postupné/dílčí kroky dosahování očekávaného výsledku učení:	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
popíše projevy kolonialismu a imperialismu, např. rozsah evropských impérií, soupeření supervelmocí během studené války				
analyzuje příčiny a důsledky kolonialismu, např. dopady antické řecké, středověké německé nebo novověké evropské zámořské kolonizace, výměna plodin mezi kontinenty, příčiny tzv. zápasu o Afriku v 19. století				
vysvětlí dopady dekolonizace 20. století, např. odchod Britů z Indie nebo Francouzů z Indočíny, apartheid v Jihoafrické republice či občanská válka ve Rwandě				
kolonialismus vysvětlí multiperspektivně, pohledem ovládajících i ovládaných i rozmanitých vztahů mezi nimi, tedy kdo a proč ho vnímal jako přínos (např. „břímě bílého muže“ šířit „vyspělejší“ civilizace), naopak pro				

koho a proč byl negativem (zotročení, rozvrat tradičních struktur)				
rozpozná prvky kolonialismu i v dějinách českých zemí, např. zapojení českých zemí do koloniálního obchodu a výprav, válka ve Vietnamu a migrace Vietnamců, projevy nadřazenosti či paternalismu vůči skupinám obyvatel či územím (Afričané, Romové, Podkarpatská Rus) apod.				
projevy kulturní či rasové nadřazenosti rozpozná i v používaných zdrojích ve formě různých způsobů zobrazování <i>druhého</i> (např. necivilizovanost, divokost, méněcennost, etnické a rasové předsudky)				
posoudí dopady kolonialismu a imperialismu na současný svět, např. diskuse o oprávněnosti evropské kolonizace Afriky, rasismus a segregace, rozdělení bohatství na globální Sever a globální Jih, migrace, kulturní stereotypy				

Určí, jak se proměňovaly a v čem zůstávaly stejné genderové role v dějinách

Žák zkoumá historické příklady společenských rolí mužů a žen a genderové nerovnosti v dějinách. Seznámí se s tím, že v každé společnosti v dějinách lze nalézt charakteristická pravidla chování a že mužské a ženské role a z nich vycházející možnosti životního uplatnění jsou ovlivněné kulturou. Poznává, že sociální, resp. genderový řád bývá utvářen a udržován skrze instituce a výchovu, což mohlo vést k diskriminaci (např. muži a ženy museli nosit odlišné oblečení, nemohli vykonávat určitá povolání a činnosti) nebo dokonce k pronásledování těch, kteří se dobovým představám vymykali, ať už se identifikovali jako muži, ženy nebo queer. I proto je vhodné, aby vyučující využíval také příklady lidí, kteří se odlišovali od dobových společenských norem, případně přispěli k emancipaci a zrovnoprávnění sledovaných skupin.

Společenské role mužů a žen, genderová socializace, rovnoprávnost a podoba současné rodiny jsou aktuální společenská témata, která vzbuzují kontroverze. Politické spory často využívají historizující argumenty. Předpokladem pro informovaný občanský postoj žáků je rozvinutá sociální a genderová citlivost a schopnost rozlišovat, v čem se proměňují a v čem zůstávají stejné genderové role – ať už v dějinách, nebo v současnosti.

Postupné/dílčí kroky dosahování očekávaného výsledku učení:	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
pracuje s příklady konformity i diskriminace související se sociálním postavením, resp. genderovou identitou v různých dějinných epochách (modelová historická osobnost nebo skupina, významná historická osobnost, která splňovala nebo naopak narušovala dobové normy apod.); informace získá ze zdrojů (např. odborně popularizační text o postavení žen ve středověku, politická karikatura z 19. století, různá zobrazení mužů a žen)				
sám nebo s dopomocí rekonstruuje a popíše pojetí společenských rolí mužů, žen, případně queer osob ve vybraných situacích v minulosti (např. očekávání od ženy ve středověké společnosti – žena jako dcera, manželka, vdova, řeholnice); sledované ukazatele si				

<p>stanovuje předem s učitelem (např. možnost vzdělání, kvalifikované práce, politické kariéry)</p>				
<p>identifikuje příklady diskriminace a charakteristické rysy utváření a/nebo vynucování sociálních a genderových norem; stanoví, čím se současnost odlišuje a co zůstává stejné a utváří si tím hlubší porozumění současným sociálním a genderovým rozdílům (např. co společnost očekává od mužů a žen, jaké podoby může mít současná rodina, jaká je situace queer osob – přesah do Výchovy k občanství)</p>				
<p>postup opakuje na příkladu dalších historických situací (např. 19. století, 60. léta 20. století); vytváří si hlubší porozumění tomu, co se v dějinách z hlediska genderových rolí mění a co zůstává stejné</p>				